

KAAVIN ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2016

Sisällysluettelo

1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	2
1.2 Kaavin esiopetuksen suunnitelma ja sen kehittäminen	2
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	2
2.1. Esiopetuksen järjestäminen	2
2.2. Esiopetus osana oppimisen polkua	3
2.3. Arvoperusta	3
2.4. Oppimiskäsitys	4
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	4
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	6
3.1. Toimintakulttuuri	6
3.2. Oppimisympäristö	6
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa	7
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	8
4.1. Monipuoliset työtavat	8
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	9
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	9
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	14
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	14
5.2 Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö	15
5.3 Yleinen tuki	15
5.4 Tehostettu tuki	15
5.5 Erityinen tuki	17
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	19
6. Oppilashuolto	20
6.1 Oppilashuoltosuunnitelma	21
6.2. Oppilashuoltoryhmät	21

1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen suunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

1.2 Kaavin esiopetuksen suunnitelma ja sen kehittäminen

Kaavin esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä. Opetussuunnitelma on yksikkökohtainen, Kaavin esiopetusyksikkö on Kaavin Kirkonkylän koulun yhteydessä. Opetussuunnitelman rakenne myötäilee esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Esiopetuksen henkilöstö Kaavilla on osallistunut opetussuunnitelman laadintaan ja myös huoltajat ja lapset on otettu huomioon.

Kaavin esiopetuksen opetussuunnitelman arvioinnissa hyödynnetään kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Myös esiopetusyksikön omaa arviointia tehdään vuosittain.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1. Esiopetuksen järjestäminen

Kaavin kunta järjestää esiopetuksen Kaavin Kirkonkylän koulun esiopetusyksikössä, opetuskielenä on suomi. Kaavin kunnan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille tarpeellisia tietoja ja taitoja. Tavoitteena on myös parantaa lasten oppimisedellytyksiä, edistää tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta.

Esiopetus kestää yhden lukuvuoden, yhteensä 748 tuntia, 4 tuntia 187 päivänä. Kaavin kunnassa esi- ja perusopetuksen työ- ja vapaapäivät ovat yhtenevät.

Kaavin kunnan esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluja kunnan päivähoiton piirissä.

Huoltajien on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta.

Esiopetus, opetuksessa käytettävä oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille tarjotaan esiopetuspäivinä täysipainoinen ateria ohjatussa ruokailutilanteessa.

2.2. Esiopetus osana oppimisen polkua

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, joka lähtee lapsen tarpeista. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Lapsille tehdään yksilölliset tavoitteet, osaamistasolla ei ole yhteisiä tavoitteita. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi esiopettaja voi yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa laatia lapselle oppimissuunnitelman.

2.3. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kun hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimisestaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen ja toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatetta ja otetaan huomioon sen ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetuksen toimintaympäristössä vallitsee mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta, se ei ole kaupallisen vaikuttamisen kanava.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen oppimiskäsitys lähtee siitä, että lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset tuntemukset ja ajattelu yhdistyvät. Tärkeää on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiin oppijana sekä yhdessä toimiminen toisten lasten kanssa. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden ja itseään ilmaisten.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aikaisemmat kokemukset ja osaaminen. Opetettavalla tiedolla tulee olla yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset harjoittelevat yhteistyötaitoja ja opettelevat asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuulleen, kuunnellaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on että uusien taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen tehtävänä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitoja ja vahvistaa luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan lorujen, musiikin ja draamatoiminnan avulla. Leikit, pelit ja ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttäminen tarjoaa lapsille elämyksiä ja oivaltamisen iloa. Lapsia kannustetaan kokeilemaan heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kyseenalaistamaan ja kysymään.

Lapsia rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja toisaalta hyväksymään epäonnistumiset. Toimintaa dokumentoidaan ja siitä keskustellaan, samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Monimuotoisessa maailmassa vuorovaikutustaidoilla ja kyvyllä ilmaista itseään on tärkeä merkitys toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Esiopetuksen tehtävänä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja aikuisten kanssa. Juhlat, leikit, yhteistyö koulun muiden oppilasryhmien kanssa luovat myös mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja eri-ikäisten oppilaiden kanssa. Arvostava ja ystävällinen suhtautuminen toisiin sekä hyvät tavat ovat tärkeä osa vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytyksiensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Arkielämän rytmi, ruokailu, lepo ja riittävä liikunta ovat lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksiä. Edellä mainittuja asioita käsitellään yhteistyössä huoltajien kanssa, lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti liikenteessä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla.

Esiopetuksessa lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kovalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille sopivia kulttuuripalveluja, kuten lasten kirjallisuutta, elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu, maailma avartuu, jäsenyyttä ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologisia taitoja tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Niiden

avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen edellyttävät yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiin. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

3.1. Toimintakulttuuri

Oppiminen, hyvinvointi ja vastuullisuus ovat esiopetusyksikön toimintakulttuurin perustana. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisön yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Työyhteisö osallistuu yhdessä yksikön toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Yhteissuunnittelutunneilla, opettajien kokouksissa sekä koulukohtaisen oppilashuollon palaverissa suunnitellaan, kehitetään toimintaa sekä arvioidaan toimintakulttuurin kehittymistä sekä yhdessä asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen yhteydenpidon kautta. Huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon yksikön toimintakulttuuria kehitettäessä. Myös lapset osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen. Lasten mielenkiinnon kohteita selvitetään havainnoimalla, lasta kuuntelemalla ja jututtamalla sekä erilaisilla tehtävillä. Lasten oppimista tuetaan sisällyttämällä opiskeltavana olevat asiat mielenkiinnon kohteisiin.

3.2. Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Hyvä oppimisympäristö, johon lapsi voi myös itse vaikuttaa, tukee monipuolisesti lapsen kasvua ja oppimista. Se on turvallinen ja esteettisesti miellyttävä. Työvälineiden ja materiaalien tulee olla lasten saatavilla. Oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa sekä motivoi lasta. Lapselle luodaan mahdollisuus rauhalliseen työskentelyyn, leikkiin ja muuhun toimintaan ja esiopetuksessa tulee vallita iloinen, avoin ja kiireetön ilmapiiri. Lasten kanssa toimiessa lasta haastetaan ajattelemaan itse, olemaan avoin ja utelias. Oppimisympäristössä on keskeistä kasvattajien ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus. Hyvä oppimisympäristö vaatii pedagogista suunnittelua.

Esiopetus tapahtuu pääasiassa omassa luokassa. Luokkatila voidaan jakaa pienempiin

osiin, joissa on eri toimintoja, esim. oppimis-, leikki- ja lukemistila. Luokan yhteydessä on myös yhteinen eriyttämiseen tarkoitettu tila naapuriluokan kanssa. Koulun yhteiset sisätilat ja ulkoiluun ja liikkumiseen tarkoitettut alueet ovat myös osa lasten oppimisympäristöä. Koulun vieressä oleva kirjasto on tärkeä osa koulun arkea, siellä käydään viikoittain lapsiryhmän kanssa.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi yhteistyötä tehdään vanhempien, varhaiskasvatuksen sekä neuvolan henkilökunnan kanssa heti keväällä, uusien esioppilaiden ilmoittauduttua opetukseen. Keväällä huoltajille järjestetään tarvittaessa vanhempainilta, jossa kerrotaan esiopetusryhmään liittyvistä asioista, esim. ryhmän koko, kyyditysasiat, ja kerrotaan esiopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista.

Lapsille ja huoltajille pidetään keväällä tutustumispäivä, jolloin lapset tutustuvat kouluun, esiopetusluokkaan sekä toisiin lapsiin. Syyslukukaudella kokoonnutaan vanhempainiltaan keskustelemaan tarkemmin esiopetuksen käytänteistä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelu, vanhempainvartti, käydään huoltajien kanssa syksyllä ja tarvittaessa arviointikeskusteluna keväällä.

Koululla toimii vanhempainvastuuryhmä, jossa jokaiselta luokka-asteelta (esiopetus - 6. lk.) on edustajansa ja varaedustaja. Ryhmässä käsitellään kouluun liittyviä asioita, esim. suunnitellaan juhlia ja erilaisia tapahtumia. Vanhempainvastuuryhmässä toimiminen on yksi tapa vaikuttaa koulun arkeen ja olla osallisena kouluyhteisössä.

Kaavin kunnan perusopetuksessa ja esiopetuksessa on käytössä Helmi oppilashallintojärjestelmä, jonka huoltajakohtaiset tunnukset lasten huoltajat saavat esiopetuksen alettua. Viestintä esiopetuksen ja kodin välillä tapahtuu Helmen ”reissuvihon” avulla. Opettaja merkitsee lapsen poissaolot, vanhempainvarttiajat ym. Helmeen.

Keväällä, lasten esiopetusvuoden lopussa, esiopetuksen henkilöstö käy keskusteluja tulevan luokanopettajan kanssa koko ryhmää koskien yleisesti. Tarkemmin yksittäisen lapsen asiaa oppimisen tuen ryhmässä. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua oppimisen tuen ryhmään ja se on tärkeää etenkin silloin, jos lapsi on saanut esiopetusvuoden aikana tehostettua tai erityistä tukea. (Oppimisen tuen ryhmästä luvussa 5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki)

Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Yhteistyö muiden toimijoiden, kuten kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluiden, kirjaston, seurakuntien, järjestöjen ja lähialueen toimijoiden kanssa monipuolistaa toimintaa ja laajentaa oppimisympäristöjä.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1. Monipuoliset työtavat

Lapsen toiveet ja mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon työtapoja suunniteltaessa. Työtavat voivat vaihdella tilanteen ja tarpeen mukaan. Kun lapset ovat mukana suunnittelemassa työtapoja ja toimintoja, silloin he tietävät mitä ja millaista toimintaa heiltä odotetaan.

Esiopetuksen työtapoja ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaisu sekä erilaiset ryhmätyötavat. Työtavan valinnassa tulee ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys, yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa asetetut tavoitteet sekä ryhmän omaleimaisuus. Työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan. Tällä pyritään edesauttamaan lapselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja edistämään valmiuksia uuden oppimiseen. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia leikkiin ja toiminnalliseen oppimiseen, tutustumiseen ja tutkimiseen erilaisissa oppimisympäristöissä: sisällä, ulkona, luonnossa, kulttuuriympäristössä ja yhteistyökumppaneiden kanssa toteutettavassa toiminnassa. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa ja lapselle annetaan mahdollisuus kokea yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Lapselle tulee olla tarjolla tilaa, aikaa, välineitä, leikkirauhaa tai leikkikavereita, tällöin oppiminen on luontevaa ja liittyy lapselle merkityksellisiin asioihin.

Kaavilla esiopetuksen ensisijainen työtapa on pienryhmätoiminta. Tällöin esiopetusryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin ryhmän koon, henkilökunnan määrän ja lasten tarpeiden pohjalta. Pienryhmässä työskentely on rauhallisempaa, esiopettaja pystyy havainnoimaan ja auttamaan lasta yksilöllisemmin ja on paremmin lapsen saatavilla. Myös lasten osallisuus ja toimintaan keskittyminen helpottuvat.

Toinen keskeinen työtapa esiopetuksessa on leikki. Leikin ja mielikuvituksen avulla lapsi hahmottaa ympäristöään ja maailmaa. Leikkiessään lapsi oppii vuorovaikutustaitoja, tunteiden ilmaisua, ristiriitojen ratkaisemista sekä toisten huomioimista. Lisäksi lapsi oppii leikin suunnittelua, eteenpäin viemistä ja sen loppuun saattamista. Lapsen omaehtoiselle ja ohjatulle leikille varataan riittävästi aikaa ja rauhaa. Havainnoimalla lapsen leikkiä kasvattajat saavat ensiarvoisen tärkeää tietoa. Esiopetusympäristön tulee tukea lapsen leikkiä.

Työtavat ovat paitsi oppimisen väline, niin myös oppimisen kohde. Esiopetusryhmässä tulee olla mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön opetuksessa. Esiopetuksen työtapoina käytetään myös draamakasvatusta, tutkimista, havainnointia, kuuntelemista, keskustelua, lukemista, loruja, kertomista, laulamista, soittamista, käsillä tekemistä, liikunnan keinoja, pelaamista, luontoon tutustumista, vierailuja ja retkiä. Työtavat voivat ylittää luokkarajat eli oppimiskokonaisuuksissa tehdään yhteistyötä 1.- 6.-luokkien kanssa esim. erilaisten teemojen ja juhlien kautta. Esioppilailla on koulukummitoimintaa viidennen luokan oppilaiden kanssa.

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Keväällä käydään lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon kanssa läpi tulevan syksyllä esiopetuksen aloittavat lapset. Syyslukukaudella esiopetusvuoden alkaessa sekä keväällä ennen esiopetusvuoden päättymistä Kaavin kunnan esiopetuksessa tehdään ryhmäarviointina kouluvalmiuksien arviointi. Tällä pyritään selvittämään kunkin lapsen tarvitsemaa tukea esikouluvuoden aikana ja tarvittaessa myös ensimmäisellä luokalla. Ryhmäarvioinnin pohjalta voidaan ohjata tarkempaan arviointiin kevään aikana, mikäli tulos on sen suuntainen tai tuloksen pohjalta aloitetut tukitoimet eivät näytä vievän lapsen taitoja toivotusti eteenpäin.

Esiopetuksen arviointi perustuu yleisiin esiopetuksen tavoitteisiin, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai muihin asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin pohjana on positiivisuus, lapsen vahvuudet ja kehitystarpeet sekä eteenpäin rohkaiseminen. Lapsen onnistumiset huomioidaan, lasta kannustetaan ja hänelle annetaan rakentavaa palautetta arjen tilanteissa. Arviointia ja palautetta annetaan vuorovaikutuksessa kasvattajien, lapsen ja huoltajien kesken. Kasvattaja ohjaa lasta arvioimaan omaa toimintaansa, mikä tukee erityisesti lapsen minäkuvan kehittymistä ja oman työskentelyn jäsentämistä. Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymistä.

Lapsen itsearviointitaitojen harjoittelu on osa esiopetusta. Lapsen itsearviointitaidot vaihtelevat suuresti ja mm. lapsen sanavaraston ja itsesäätelytaitojen kehittyminen vaikuttaa keskeisesti itsearviointitaitoihin.

Tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Esiopetuksen päätteeksi annetaan osallistumistodistus, johon ei sisälly varsinaista arviointia. Todistuksesta tulee ilmetä todistuksen otsikko, lapsen nimi, esiopetusyksikkö, todistuksen päiväys sekä esiopettajien allekirjoitukset. Mahdollisessa sisältökuvauksessa voidaan ilmaista esiopetusvuoden aikana käytyjä teemoja, aiheita ja alueita. Osallistumistodistus voi olla omaa toiminta parhaiten kuvaava ja omaleimainen.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen tasapainoista kehitystä yhdessä perheiden, perusopetuksen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. Esiopetus rakentuu perusopetuksen arvojen pohjalle.

Esiopetuksen tehtävänä on lisäksi luoda lapselle ja lapsen kanssa oppimistilanteita iän ja edellytysten mukaisesti. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden kanssa.

Kaavin esiopetuksen tavoitteena on tukea lapsen myönteisen minäkuvan vahvistumista sekä oppimaan oppimisen taitoja. Pyrkimyksenä on säilyttää lapsen ilo ja innostus oppimiseen sekä haastaa lasta ajattelemaan itse. Esiopetuksessa harjoitellaan yhteiselämän pelisääntöjä ja sitoutumista niihin, sekä opitaan pohtimaan oikeaa ja väärää. Tavoitteena on sisäistää hyviä tapoja ja ymmärtää niiden merkitys. Esiopetuksessa harjoitellaan sopivaa käyttäytymistä ja opetellaan selviytymään arkipäivän tilanteissa sekä opitaan ymmärtämään tasavertaisuutta ja hyväksymään ihmisten erilaisuutta. Kaavin esiopetuksen tavoitteena on taata lapsen oppimisen yksilöllinen polku esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Yhteistyötä tehdään myös yli luokkarajojen.

Oppimiskokonaisuuksia on viisi: Ilmaisun monet muodot, Kielen rikas maailma, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan ja kehityn. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Ilmaisun monet muodot

Lapsen oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoitteleamalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittamalla. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuden tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Musiikillinen toiminta

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssa opetellaan lauluja ja tutustutaan mahdollisuuksien mukaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin.

Käsityöt

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erialisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan mahdollisuuksien mukaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja esim., silmä- käsi yhteistyön harjoittamista. Lapsia rohkaistetaan toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa. Tutustutaan käsityöperinteeseen. Askarrellaan vuodenaikojen mukaisia askarteluja ja esim. käsityönä äitien- ja isänpäivälahjaa joko kovasta tai pehmeästä materiaalista.

Kuvailmaisu

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisuuden kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan esim. maalaamalla ja rakentelemalla. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esim. väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään ja kuvien herättämiin tunteisiin. Tarkastellaan omia ja muiden tekemiä tuotoksia ja taideteoksia. Tutustutaan rakennettuun ja luonnonympäristöön.

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Arjessa ja opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja ja lasten kirjallisuutta esim. ruokalorut. Muina ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa ja tanssia. Näistä voidaan yhdessä suunnitella esim. joulun- ja kevätjuhlaohjelmia. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa myös teatteriesityksiä.

Kielen rikas maailma

Lapsen kanssa harjoitellaan puhumisen ja kuuntelemisen taitoja. Kerrotaan omia tarinoita ja keskustellaan niistä sekä muiden tarinoista. Lapsi saa harjoitella itsenäisesti sekä muiden kanssa ohjatusti rooli- ja teatterileikkejä. Harjoitellaan yhdessä kuullun muistamista sekä ymmärtämistä ja tehdään puhemotorisia harjoituksia. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi.

Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Kirjaimiin tutustutaan äänteinä ja niitä harjoitellaan tekemään kynätehtävien avulla. Lukemaan oppimista tuetaan mahdollisimman paljon lapsen kiinnostuksen mukaan.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan. Tutustutaan monipuolisesti erilaiseen kirjallisuuteen esim. lorut, runot, riimit, sadut, arvoitukset, vitsit, tietokirjallisuus.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tila ja suuntia. Lasta ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esim. erikielisiä

lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöön, lähiympäristön historialliseen tapahtumaan, henkilöön, kulttuuriin tai kulttuuriperintöön. Hyödynnetään eri sukupolvien välistä yhteistyötä esim. isovanhempien päivä ja ikinuorten (vanhusten päivätoimintaryhmä) vierailut.

Hyödynnetään opetuksessa myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja. Lapsilla on oltava mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemuksiin esim. äänestämällä toiveruokaa toiveruokapäivänä. Laaditaan yhdessä lasten kanssa ryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Keskustellaan lähiympäristön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista sekä tutustutaan mediasisältöihin ja niiden todenmukaisuuteen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin: Tunnistetaan ja nimetään tunteita, arvostetaan erilaisuutta, harjoitellaan ristiriitojen ratkaisemista rakentavasti (anteeksi pyytäminen ja antaminen), harjoitellaan vastuun ottamista sekä oikean ja väärän erottamista. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja ystävyysuhteiden luomista. Luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esim. roolileikit sekä sadut ja median kertomukset.

Katsomuskasvatuksessa tutustutaan lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhliin. Näin opitaan kunnioittamaan eri uskontoja ja katsomuksia. Lasten kokemuksista nousevia katsomuksellisia kysymyksiä pohditaan yhdessä. Hyödynnetään lähiympäristön vierailuja ja tapahtumia esim. paikallisten seurakuntien järjestämiä päivänavauksia. Jos joku lapsista ei voi osallistua kirkollisiin tapahtumiin, hänelle järjestetään muuta toimintaa siksi ajaksi.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattisten taitojen harjoittelu tapahtuu toiminnallisesti pelien, leikkien ja ei aisteja käyttäen. Matemaattisia havaintoja opitaan luokittelemalla, vertaillen, järjestelemällä ja sarjoittamalla. Ongelmanratkaisutaitoja harjoitellaan esim. arvioiden, olettaen ja pääättelemällä.

Lukukäsitteiden harjoitteluun kuuluu lukumäärä, lukusana sekä numeromerkit. Seuraavaksi lukujonot eteen ja taaksepäin 1-10 sekä yhteen- ja vähennyslaskun alkeet. Tason ja tilan hahmottamista harjoitellaan esim. sijainti- ja suhdekäsitteitä liikuntaleikeissä, geometristä ajattelua esim. rakentelemalla, askartelemalla ja muovailten.

Mittaamista voidaan harjoitella kehon ja erilaisten välineiden avulla. Ajankäsitteitä harjoitellaan päivittäin katsomalla kalenteri. Siinä tulevat tutuiksi viikonpäivät, kuukaudet sekä vuodenajat. Kellon ajoista käydään läpi tasa- ja puolitunti. Aikajärjestystä harjoitellaan esim. lapsen oman vuorokaudenrytmin kautta.

Ympäristökasvatuksessa tutustutaan lähiympäristöön, kestävään elämäntapaan,

luonnonsuojeluun sekä pohditaan syy-seuraus- suhteita esim. pienillä kokeilla. Arjen teknologiassa tutkitaan ja tutustutaan teknologiaan esim. keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia ratkaisuja ja materiaaleja hyödyntäen. Tutkitaan ja tarkastellaan sekä ohjataan tekemään havaintoja.

Kasvan ja kehityn

Monipuolisessa liikkumisessa harjoitellaan motorisia perustaitoja, esim. kiipeillään, hypitään, heitetään, otetaan kiinni, hiihdetään, luistellaan, juostaan, kävellään. Tavoitteena on, että lapsi tuntee liikkumisen ilon omaehtoisesti sekä aikuisen ohjauksessa niin sisällä kuin ulkona.

Ruokailutilanteissa harjoitellaan kauniita ruokailutapoja, kiireetöntä ja rauhalista ruokailua, syödään monipuolista ruokaa sekä tutustutaan erilaisiin makuihin ja rohkaistutaan maistamaan. Hyvinvointi ja terveys lähtee riittävästä liikunnasta, ravinnosta ja levosta.

Kaveruuden merkitystä korostetaan. Tunnistetaan, nimetään ja hallitaan tunteita. Ohjataan huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta esim. käsien pesu ja WC- käyttäytyminen. Opetellaan säänmukaista pukeutumista.

Lapsella on oikeus turvalliseen elämään. Puhutaan omasta ja toisen koskemattomuudesta. Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa. Opetellaan ratkaisemaan ristiriitoja yhdessä. Harjoitellaan liikkumaan turvallisesti lähiympäristössä ja käydään läpi muutamia liikennesääntöjä. Harjoitellaan turvallista toimintaa tvt- ympäristössä ja median käyttöä. Vuorovaikutustaitoja ja tunnetaitoja harjoitellaan. Kuluttajakasvatuksessa kasvatetaan lasta kohtuullisuuteen kauppaleikkien ja pelien avulla.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Oman äidinkielen ja kulttuurin säilymisen kannalta kodilla ja perheellä on ratkaisevan tärkeä osuus. Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus korostuu opettaessa eri kulttuuriryhmiin kuuluvia lapsia. Esiopetusryhmässä tulisi huomioida eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten omat tavat ja perinteet. Opetuksessa vahvistetaan hänen kulttuuri- identiteettiään, vaikka opetuskieli olisikin valtaväestön käyttämä kieli.

Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti, että esiopetuksen arjessa.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetuksessa työskentelyn ja tuen perustana ovat yhdessä kodin kanssa sovitut, perusturvallisuutta ylläpitävät tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Se edistää lapsen kognitiivista, erityisesti kielellistä, sekä sosioemotionaalista kehitystä, valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja ehkäisee ennalta oppimisvaikeuksia.

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tukimuotoja ovat mm. osa-aikainen erityisopetus, joustavat ryhmittelyt ja eriyttäminen, yksilölliset oppimismateriaalit ja oppimisympäristö.

Huomio kiinnittyy etenkin oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien välillä on tärkeää, siten saadaan tietoa lapsen ennen esiopetusta saamista mahdollisista tukitoimista ja toisaalta turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumista perusopetuksessa. Tieto lapsen tuen tarpeesta siirtyy perusopetukseen jo esiopetusvuoden aikana ja tarvittaessa järjestetään keväällä tiedonsiirtopalavereita. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi tai joka kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Kaavin kunnan esiopetusryhmässä tehdään ryhmässä kouluvalmiuksien arviointi syksyllä ja keväällä. Arvioinneilla pyritään selvittämään kunkin esioppilaan tarvitsemaa tukea esiopetusvuoden aikana ja ohjata tarkempaan arviointiin, mikäli aloitetut tukitoimet eivät näytä vievän lapsen taitoja toivotusti eteenpäin.

Tuki annetaan omassa esiopetusryhmässä tehtävin järjestelyin, eriyttämällä, erityisopettajan tuella ja pienryhmätyöskentelyllä. Varhaiskasvatuksen kanssa ollaan yhteistyössä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa. Lapsen esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö ja tarvittavat tukipalvelut tulee järjestää niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Tuki annetaan erilaisin joustavin järjestelyin, kuten samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelyinä.

Kouluterveydenhoitajan, koululääkärin ja psykologin kanssa tehdään yhteistyötä tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa. Tarvittaessa lapsi ohjataan heidän kauttaan erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin.

Esiopetuksen ja perusopetuksen nivelvaiheessa yhteistyötä tehdään 1. luokan opettajan ja muun henkilökunnan kanssa. Uudet opetussuunnitelmat niin perus- kuin esiopetuksessakin sisältävät yhteistyötä luokkarajojen yli ja erilaisten oppimiskokonaisuuksien sisällä.

5.2 Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Lasten huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä esiopetusvuoden aikana. Yhteistyön merkitys korostuu etenkin silloin, kun lapsella on tuen tarvetta. Vanhempaintapaamiset järjestetään kaikkien huoltajien kanssa syksyllä ja keväällä, lisäksi tuen tarvitsijoiden vanhemmat ovat mukana arviointeja, selvityksiä, opetussuunnitelmia ja HOJKSia laadittaessa.

Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Tavoitteena on kuitenkin toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa, jotta lapsi saisi tarvittavaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

5.3 Yleinen tuki

Esiluokan opettajalla on vastuu opetusryhmän ja jokaisen lapsen erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisesta esiopetuksessa. Yhteistyö huoltajien, erityisopetuksen ja muun henkilöstön ja asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Esiopetuksessa erityistä huomioita tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa.

Oppimisessa ja lapsen kasvun kehityksessä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Lapselle voidaan tehdä oppimissuunnitelma, johon kirjataan esiopetusvuoden tavoitteita ja yleisen tuen tukimuotoja. Ne voivat olla tehostettua yhteydenpitoa kotiin, osa-aikaista erityisopetusta tai koulukäynninohjaajan työpanosta.

5.4 Tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan silloin kun yleinen tuki ei riitä. Ennen tehostetun tuen antamista on lapsesta laadittava pedagoginen arviointi. Esioppilaalle, joka tarvitsee oppimisen ja kasvun tuessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja annetaan pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti.

Pedagoginen arvio

Esiopettaja esittelee lapsen pedagogisen arvioin oppimisen tuen ryhmässä. Ryhmään kuuluu terveydenhoitajan, sosiaalityöntekijän, erityisopettajan ja kuraattorin lisäksi rehtori. Huoltajia kuullaan asiassa, he joko voivat olla paikalla tai osallistua asian käsittelyyn

muulla tavalla. Oppimisen tuen ryhmässä päätetään pedagogiseen arvioon perustuen tehostetun tuen aloittamisesta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapsen mahdollista varhaiskasvatussuunnitelmaa tai kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla.

Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan:

- lapsen kasvun ja esiopetuksen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksesta
- lapsen oppimisvalmiudet ja niihin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea.

Oppimissuunnitelma

Suunnitelman laatimista, toteutumisen arvioimista ja tarkastelemista varten esiopettaja kutsuu koolle tarpeen mukaan yhteisneuvottelun. Tarvittavat tiedot voidaan kerätä sekä huoltajien kuuleminen tehdä myös muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Yhteisneuvottelu tulee järjestää kuitenkin aina huoltajan niin toivoessa. Oppimissuunnitelmaa muutetaan aina esioppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin esioppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

Esiopetuksessa

- esioppilaan oppimisvalmiudet sekä kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opetusstrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset ja muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- yhteistyön toteuttaminen esioppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Siihen ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakekeinoilla. Oppilashuollon osuutta lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. On tärkeää huolehtia lapsen mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea lapsen myönteistä käsitystä itsestään ja esiopetuksesta.

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Esiopetuksessa erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista esiopetuksen tukimuodoista. Käytettävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot.

Esiopetuksessa erityisen tuen tehtävä on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään.

Erityisen tuen antamiseksi opetustoimenjohtaja/rehtori tekee kirjallisen päätöksen, joka on hallintolain mukainen ja valituskelpoinen.

Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut.

Päätöksen jälkeen lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS, jossa kuvataan tarkemmin lapselle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen seuranta. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esiopetuksen alkamista taikka esiopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä jos psykologisen tai lääketieteellisen arvioin perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajia tai laillista edustajaa ja tehtävä pedagoginen selvitys. Esiopettaja pyytää tarvittaessa muilta asiantuntijatahoilta selvityksen lapsen kokonaistilanteesta. Erityisopettaja yhdessä esiopettajan kanssa laatii esityksen pedagogisesta selvityksestä. Oppimisen tuen ryhmään kutsutaan lapsen huoltaja, kuuleminen voidaan suorittaa tarvittaessa myös muuten. Selvityksen mukaan oppimisen tuen ryhmä tekee arvioin oppilaan erityisen tuen tarpeesta.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet ja siihen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetus- ja ohjaushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin sekä materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arvioita ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma tai kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltaja luvalla. Koska erityisen tuen vaikutuksia ei yleensä voida todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen on esiopetuksen aikana harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS, joka korvaa oppimissuunnitelman. HOJKS:sta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

Esiopettaja yhdessä erityisopettajan ja huoltajien kanssa laativat suunnitelman, tarvittaessa se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma.

HOJKS:in tulee sisältää seuraavat tiedot:

- oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- edistymisen seuranta ja arviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustajapalvelut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja vastuualueet
- kuvaus lapsen koulukuljetuksen järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan oppilaan ohjauksesta ja valvonnasta
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja yhteistyö varhaiskasvatuksen järjestäjän kanssa

HOJKS:ia laadittaessa käytetään hyväksi lapselle tehtyä oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista selvitystä ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli lapselle on laadittu varhaiskasvatus- tai kuntoutussuunnitelma, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. HOJKS:issa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia, siihen voidaan liittää huoltajanantamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKS:iin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään päätös erityisestä tuesta ja laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus voidaan järjestää kolmella tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna kun täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen aloittaa perusopetuksen
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksessa vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Sitä annetaan lapsille, joilla on kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia, sitä annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan huoltajille. Sen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämän tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä, tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai lapsiryhmälle. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan ohjeiden mukaisesti.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Kaavin sivistystoimi päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palvelujen ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palvelujen ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palvelujen ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä tai tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palvelujen ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

6. Oppilashuolto

Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Kaavilla oppilashuoltoa toteutetaan koko kouluyhteisöä tukevana ennaltaehkäisevänä oppilashuoltona, esiopetusyksikkö mukaan luettuna. Lapsella on myös oikeus yksilökohtaiseen monialaiseen oppilashuoltoon.

6.1 Oppilashuoltosuunnitelma

Voimassaoleva oppilashuoltosuunnitelma on Kaavin ja Juankosken koulujen yhteinen. Suunnitelma tarkastetaan vuoden kuluessa siitä, kun Kaavin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Suunnitelma sisältää esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman.

Oppilashuollon kokonaistarve on määritelty koskien koko kunnan oppilasmääriä vuonna 2013. Kaavilla perusopetuksen oppilaita oli 228 ja oppilashuollon henkilöstöresurssit (kouluterveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori) ovat Työn ja Hyvinvoinnin Laitoksen (THL) suosituksen mukaisia.

6.2. Oppilashuoltoryhmät

Lapsen kasvun ja oppimisen pulmia hoidetaan *oppimisen tuen ryhmässä*, jossa vastuullisena toimijana ovat ensisijaisesti lapsen esiopettaja ja erityisopettaja, lisäksi ryhmään kuuluu kuraattori, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä ja rehtori. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti koulun vuosisuunnitelmassa määritetyllä tavalla. Oppimisen tuen ryhmässä käsitellään pedagogiset arviot ja selvitykset tehostettuun tai erityiseen tukeen siirryttäessä.

Kun oppilaan tuen tarve koskee laajemmin kasvua ja hyvinvointia, vastuullisina ovat oppilashuollon palvelujen tuottajat, kuraattori, terveydenhoitaja ja psykologi. Esiopettajan ja koulunjohtajan vastuulla on ohjata tällaisen tuen tarpeessa oleva oppilas ja hänen vanhempansa ko. oppilashuollon palvelujen piiriin. *Yksilökohtainen monialainen oppilashuoltoryhmä* kokoontuu tapauskohtaisesti, oppilasta ja huoltajaa kuullen.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toiminta painottuu ennaltaehkäisevään oppilashuoltotyöhön. Ryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa, kokoonkutsujana koulunjohtaja. Syyslukukauden alussa ryhmä suunnittelee lukuvuoden kehittämiskohteita ja suunnitellut toimenpiteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Lukuvuoden päätteeksi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä arvioi tavoitteiden toteutumista mm. laajojen terveystarkastuksien yhteenvetojen, KivaKoulu-, hyvinvointiprofiili- kouluviihtyvyyss- ja THL:n kouluterveyskyselyjen avulla.